

É Romani Glinda

Den romska spegeln

Pris 47 kronor

Nr 6-2005

**European Roma
and Travelers Forum
har gjort sitt val**

Redaktören har ordet

Kära läsare, till alla barnens glädje fick Sverige en snöklädd jul. Själv fasade jag inför skottandet och de troliga ryggsnitt, som snöskottandet ofta medför. Lyckligt nog fick jag hjälp av min svärson och mina barnbarn som kommit från Sicilien. De finner en glädje i att hantera och rå om detta vita som är ett naturligt fenomen för oss i Norden, dessa mängder av snö. Nu "lyser" asfalten svart mot den vita snön som ligger uppskottad i drivor på sidorna av garageuppfarten. Det gav mig tid att skriva årets krönika om vad som har hänt i Sverige.

För femte året i rad manifesterade romer i Sverige på olika sätt förintelse-offrens dag den 27 januari. RKC firade Internationella Romerdagen den 8 april. De blev även medarrangörer och rådgivare till regissören Bobbo Lundén i en nya teateruppsättningen av Victor Rydbergs mytomspunna roman Singoalla, där bland andra Domino Kai, Hans Caldaras och hans rumänska orkester spelade.

DO fick en ny diskrimineringsombudsman, Katri Linna. Romska studenter tog sin examen. Det blev sommar igen och romer besökte marknader i landet. Lars Lindgren tog tjänstledigt i tolv månader från DO för att arbeta med minoritetsfrågor på Justitiedepartementet. Resandefolkets sommarskola i Vassbotten resulterade i en teateruppsättning, ledd av skådespelaren Willie Andréasson Kwekk. Rosita Grönfors berättade om den romska kvinnans roll för Vänsterpartiet. Forum för Levande Historia gav ut antologin "Ett fördrivet Folk", skriven av romer. Nya romska kulturplattformar uppstod i Göteborg och Norrköping. Med sagan som mötesplats träffades romska ungdomar från Ungern och Sverige i en teatervecka på RKC.

Diskrimineringen av romer fortsätter, Diana Nyman från Göteborg och Susanna Hedman från Enköping säger ifrån.

På Bokmässan i Göteborg och senare på Forum för Levande Historia presenterade Gunilla Lundgren boken om Sofia Taikon

Fred Taikon och Bengt O Björklund, framför sitter Rosario Taikon Ali och Maja-Lena Taikon.

É Romani Glinda

Egnahemsvägen 58
141 37 Huddinge

Telefon och fax:

+46 (0)8-779 40 31
070-712 39 91

E-mail: fredt@telia.com

Webadress: www.romaniglinda.se

Postgiro: 19 54 82-5

Ansvarig utgivare: Fred Taikon

Redaktion: Maja-Lena Taikon,
Rosario Ali Taikon
och Bengt O Björklund.

Tipsa oss

Vi tar gärna emot material till tidningen, samt tips om olika evenemang, föredrag och möten.

Vi tar emot texter på samtliga romanédialekter, antingen via vanlig post eller via e-posten:

"Zofi Z 4515". Vänsterpartiets Lars Ohly besökte ett romskt dagis i Göteborg.

Romer från Balkan, med den apatiska flickan Sabina, blev hänsynslöst avvisade till Makedonien. Migrationsverkets personals urusla inställning mot asylsökande väckte stora rubriker.

Roma International arrangerade en stödkonsert för nödställda barn som lever på en förgiftad soptipp i Kosovo.

Innehåll:

Vakna upp och anmäl !	sid. 3
Radio Romano	sid. 4
Valet i Strassbourg	sid. 5-9
Eldsäl i Bulgarien	sid. 10-11
Pingstkyrkan i Järfälla	sid. 12-13
Hasse och Rosen Qvick	sid. 14-15
Rosa Taikon	sid. 16-17
Nobelfest i Rinkeby	sid. 18-19
Romsk, Stevie Wonder	sid. 19
Raouf en förkämpe	sid. 20
Hans Caldaras	sid. 21
Romarådets betydelse	sid. 22-23
Gamla kära bilder	sid. 24-25
Recept	sid. 26-27
Sista sidan	sid. 28

Bilden på framsidan är tagen under ERTF:s val i Strassbourg.
Foto. B.O.Björklund.

Våra bidragsgivare

Kulturförvaltningen
Statens Kulturråd

ISSN 1651-3258

Ian Hancock besökte Sverige, fick sin doktorshatt i Umeå och berättade sedan om romernas historia och holo-kaust i Stockholm. Sverige tar ut sina delegater till European Roma and Travellers Forum i Strasbourg som i sin tur avslutar året med att välja ut den slutliga exekutiva styrelse som ska arbeta för Europas romer i Europarådet. **Gott Nytt År!**

Vakna upp och anmäl!!

Det är dags att vakna upp och anmäla all diskriminering vi möter, för dessa anmälningar är ett bevis på hur utbredd diskrimineringen mot oss romer är.

Anmälningarna är ett av våra största vapen mot diskrimineringen. Även om anmälan kanske inte leder någonvart, det är kanske svårt att bevisa m.m., så finns den kvar som ett slags bevis eller vittnesbörd ändå.

Idag anses den högtbildade muslimska mannen vara mest diskriminerad, därför att från den gruppen kommer det in flest anmälningar till DO.

Är det så situationen ser ut idag? Jag är inte säker, men en sak vet jag med säkerhet: Vi möter diskriminering så fort vi går utanför hemmets dörrar och även i det egna trygga hemmet via telefonen.

Ingen händelse är för liten att anmäla. Ska vi komma nånvarnt mot diskriminer-

ingen MÅSTE vi anmäla!!

Vi pratar om hur jobbigt det är att inte få någon riktig chans, att våra barn inte har samma möjligheter, att man inte tas för den man är.

Ett sätt att förändra den attityden mot oss är att anmäla. Det är ett klart avståndstagande mot samhällets

behandling, ett klart sätt att visa att vi inte godtar det här.

För en person, ett företag etc. som diskriminerar har ingen kunskap om romer, eller om lagstiftningen. Många gånger bryr de sig inte om lagen, men det finns även vissa som inte vet om att det är ett lagbrott att diskriminera, man har haft det som standard att t.ex. neka romer inträde och fortsätter med det.

Men vi har idag en lagstiftning mot

diskriminering, vi har DO, antidiskrimineringsbyråerna och sist, men inte minst, våra romska eldsjälur som kämpar för våra rättigheter.

Låt oss använda oss av dem!!

Istället för att bara godta att det ser ut som det gör, kan vi alla vara med och påverka vår framtid; göra något för hela gruppen. Tillsammans är vi starka!

Susanna Hedman

Bakro

En originalserie av Ulf Lundkvist och Bengt O Björklund.

Agnes Lakatos.

Foto: Sören Vilks.

Veli Brijiani.

Foto: Micke Grönberg.

Adam Parno Szoppe.

Radio Romano får utökad sändningstid

Radio Romano har fått utökad sändningstid och ändrar därmed tiden för sina sändningar.

Från att ha haft en halvtimme på fredagar i programmet Radio Romano och en halvtimme på onsdagarna i Café Romano, har tiden dubblerats.

Observera att från den 16 januari kommer programmet Café Romano fortsättningsvis att sändas på söndagar mellan 17.00-18.00 och programmet Radio Romano sänds på fredagar mellan 14.00-15.00.

Anledningen är att många inte hade möjlighet att lyssna till fredagarnas morgonsändningar.

I redaktionen, som numera är utökad, finns Agnes Lakatos, chefsproducent, Veli Brijiani, producent och journalist, samt nyttillkomne Adam Parno Szoppe, journalist, tidigare anställd på Romskt Kulturcentrum. Adam har tidigare varit med som frilansjournalist på Radio Romano och har hoppat in som vikarie och medproducent i programmet Café Romano.

Lyssnare i Europa och Mellanöstern kommer att kunna lyssna till den första halvtimmen i de bägge programmen fram till den 28 mars 2006 och därefter kan man lyssna på det timslånga programmet på frekvenserna:

I Europa och Mellanöstern mellan klockan 20.30-21.00 centraleuropeisk tid,

på kortvåg 5840 kHz, samt på kortvåg 6065 kHz mellan klockan 18.00-18.30 och mellanvåg 1179 kHz samma tid.

Man kan även lyssna till de bägge programmen över Internet och då är adressen **www.sr.se/international**

– En timmes program ger helt andra möjligheter till medverkan från alla romer. Det ger även möjlighet till debatt och reportage från olika evenemang samt

olika former av lyssnarkontakt som telefonväkteri, säger Sara Roxström, biträdande redaktionschef, SR.

Vår ambition är att göra något större av Internationella Romadagen, riksdagsvalet i september och kommer att följa forumet i Strasbourg under året som kommer. Vi ska utöka kommunikationerna med andra utländska kontakter som kan kopplas upp i gruppsamtal.

Grundläggande vuxenutbildning för romer

I.R.I.S.
skolan

Våra utbildningar till våren startar den 9 januari och terminen slutar den 9 juni 2006.

I.R.I.S. står för Internationella Romer I Samverkan.

ABL
Malmö

I.R.I.S. skolan,
Annelundsgatan 55, Malmö
Telefon växel: 040-881 90

Medlemmar ur ERTF:s första exekutiva kommitté.

Romerna tar plats i Europarådet

European Roma and Travelers Forum är nu officiellt en organisation att räkna med. Den 13 december hölls den första plenarsamlingen i Europarådets lokaler. Det var ett historiskt ögonblick när ERTF:s första exekutiva kommitté svors in framför de samlade romska delegaterna.

Text: Fred Taikon och Bengt O Björklund, **Foto:** Bengt O Björklund

Efter fyra års intensivt arbete kunde äntligen European Roma and Travellers Forum, ERTF, invigas under högtidliga former i en av Europarådets stora salar i Strasbourg. 64 delegater från drygt 40 länder hade samlats för att välja den första verkställande kommittén som under de följande fyra åren ska arbeta med romska frågor tillsammans Europarådet. Det är en dröm för många som har förverkligats och Europas alla romer har äntligen fått en röst som hörs. Talarna under den första dagen var många och alla vittnade de om samma sak; det långa och svåra arbetet bakom bildandet av forumet och den stora glädjen över att äntligen har kommit i mål. Det var den finska presidenten Tarja Halonen som initierade tanken.

ERTF:s partnerskapsavtal med Europarådet innebär att ERTF:s nya kommitté har tillgång till samtliga departement och avdelningar, möten och konferenser inom Europarådet, i synnerhet där romska frågor tas upp. På dessa möten eller konferenser kommer man att lyfta frågor och behov som kommer från de romska delegaterna inom Europarådets olika områden, till exempel mänskliga rättigheter, sociala och humanitära frågor, skola, kultur och språkfrågor. Forumet är uppbyggt efter parlamentarisk modell. De fem stora internationella organisationerna (Gatief, RNC, IRU, IRWN och ungdomsorganisationen FERYP), med medlemmar i minst tio

länder, har fått tre delegater var och varje land har fått en till tre delegater beroende på hur många romer det finns i landet. Man räknar med att starta sju kommissioner till att börja som i sin tur kommer att ha underkommissioner.

Soraya Post, Sverige, ordförande i International Roma Women Network och vice ordförande i ERTF:S interimstyrelse hade fått det

Några av alla romska delegater med ordförande Rudko Kawczynski i mitten.

stora förtroendet att öppna det historiska mötet. Hon berättade med patos om det kommande arbetet i sitt öppningstal.

– Interimstyrelsen har arbetat effektivt i två och ett halvt år nu, och det är det som ligger bakom att vi är här idag. Romerna har varit fördrivna i sju hundra år runt om i Europa, men nu har vi en möjlighet att förändra situationen. Det är inte i alla länder som romerna har miserabla levnadsförhållanden, det finns romer som lever bra i sina länder. Dock lever majoriteten av Europas romer i fattigdom och misär. Många har inget att äta och ingenstans att bo. Inte bara i Europa, utan i hela världen är romer utsatta för diskriminering och rasism. Det ska vi kämpa emot och se till att de får en bättre situation. Vi är tjugoen personer som arbetat med detta inklusive de fem stora internationella organisationer.

Interimsordförande Rudko Kawczynski berättade stolt om arbetet bakom bildandet av forumet och förklarade vad som måste göras.

– I början förstod jag inte exakt hur stort arbetet skulle bli under de fyra år vi hade framför oss tillsammans med romer från grupperna sinti, askalie keldarasa, lovara, gitano, kale och resande, samt alla

andra grupper jag har glömt att nämna.

Men på den här vägen har vi varit de senaste femton åren. Vi träffades 1991 i

Mülheim an der Rhur. Då var vi en mindre grupp som hade en liknade dröm. De som var med i den niomanna-gruppen

var bland andra Nezdet Mustafa, Orhan Galjus, Agnes Daroczi och jag själv. Det var en jobbig och tung period från de olika majoritetsbefolkningarna. Ni vet ju själva att Jugoslavien splittrades, över en miljon var nu plötsligt på flykt. Under den här tiden sökte vi fler medarbetare och drömmen höll oss kvar vid tanken att vi en gång skulle samlas från alla länder. Och nu har vår dröm gått i uppfyllelse. Vi kan nu samlas här under Europarådets tak i ett gemensamt syfte. Hit har kommit romer som tidigare har varit ovänner, familjer som inte har sett varandra på decennier, för att vara med om att skriva

Rudko Kawczynski.

historia. Därför vill jag tacka er alla att ni har kommit hit. Speciellt vill jag tacka en av de äldre personerna som sitter här bland oss, Cerga Jan Johanson från Tyskland, och den andre personen som skulle ha varit här bland oss, men som blev sjuk och inte kunde vara med, Todoro Mutto från Sverige. De är två äldre och respekterade skiljedomare i romsk kris. Här kan vi idag se människor från olika grupper, vi kan även se människor med olika religioner, men med en kultur. Hit har kommit

Jehovas vittnen, muslimer, katoliker, pingstvänner och så vidare. Nu ska vi under det här tre dagarna informera er om vad som har hänt och vad som kommer att hända, sade Rudko Kawczynski.

Stanislaw Stankiewicz från Polen,

även han var vice ordförande i interimstyrelsen och ordförande i International Romani Union. Han talade om romernas situation på Balkan och andra platser där romerna står utanför samhället.

– Idag kan vi börja. Vi har varit flera bakom detta initiativ men främst har vi den finska presidenten Tarja Halonen att tacka. Romerna är med sina tolv miljoner den största minoriteten i Europa och nu vi har samlat alla grupperna här. Vi kommer inte längre att vara osynliga, forumet kommer att synliggöra oss, sade Stankiewicz.

Miranda Vuolasranta från Finland, romsk specialrådgivare i Europarådet, var mycket rörd i sitt tal till delegaterna.

Delegaterna håller upp sina röstkort.

– Vi är här för att tjäna vårt folk,

ödmjukt och tillsammans. Det är första gången i historien vi får en sådan här chans i Europa. Det är en viktig kanal vi har fått och vi

får inte tappa denna chans. Vi som är samlade här idag får inte glömma att vi är vårt folks tjänare. Det är här vi kommer att ta gemensamma beslut. Vi måste lära oss att kompromissa för att vara överens, är vi inte det kommer vi inte att få en chans till. Tack vare mitt romska engagemang under tiden som jag arbetade på socialministeriet i Finland, så fick Finlands president Tarja Hallonen vetskap om problemen som romer har i Europa. Vi ville ha en plattform i Europa, vi ville ha en kanal till dem som borde höra oss och vad vi ville säga. Vi själva skulle då framföra det som gällde oss. Därför lyfte Halonen fram frågan 2001 i ett tal till Europas ministerråd och de tog fasta på hennes förslag och nu äntligen är vi här.

Soraya Post från Sverige, talade också om den historiska aspekten.

– Alla här kommer att stå i den romska

historien. Nu måste vi ta hand om vårt folk, axla bördan att försöka förbättra situationen för de romer som lider. Ingen har tidigare brytt sig om våra behov. Vi måste tala för kommande generationer och för de människor som inte har en chans att göra sin röst hörd. Det är ingen annan som gör det. Man lägger ner mer kärlek på sina hundar och katter.

ERTF:S egen advokat Christian Schneider, som satt med valkommittén,

hade till uppgift att se till att valen i de olika länderna gått rätt till. Det är även han som har ligger bakom formuleringarna av ERTF:s stadgar.

– De länder som var svårast att få med var Slovakien, Grekland, England, Sverige, Italien och Tyskland. Det är märkligt att länderna i Västeuropa har det svårast att samarbeta. Ta till exempel Romani Rosa i mitt land. De känner sig utanför när inte namnet sinti fanns med i namnet på forumet.

Det italienska valet ogiltigförklarades för att man inte kunde komma överens.

– Det är en enorm tillfredsställelse att vara här på dessa möten efter fyra års arbete, ett arbete som har genomsträvs av en anda av kompromiss. Man har lagt sina personliga åsikter åt sidan för att kunna enas, och så blev det. Denna kompromissanda måste vi behålla, trots alla olika prioriteringar. Det finns bara ett stort mål: romernas situation får inte längre vara som den är i dag, diskrimineringen måste upphöra, om detta måste alla vara överens.

Europarådet

Jan Jansson talar till den nya plenarstyrelsen, Dragan Jemrovic, Janina Janson, Gjunner Abdhulla, Infälld bild: Agnes Daroczi.

Den nye ordföranden Rudko Kawczynski gratulerar sina nya medarbetare i kommittén, Soraya Post, Nezdet Mustafa, Alexander Filipov, Gheorghe Radukanu, Sebihana Skenderovska, Ondrej Gina och Florin Cioba.

kommer sedan att kontrollera att länderna lever upp till det de har skrivit under, säger Christian Schneider.

Henry Scicluna är koordinatör för romska och resande frågor i Europarådet. Han uttryckte stor tillfredsställelse med forumets första plenarmöte.

– Diskrimineringen och de miserabla förhållanden som råder i dag måste upphöra. Det är uppgiften, sedan kan ni argumentera och käbbla över mindre problem. Partnerskapet kommer att ske i forumets arbete och därför är det mycket viktigt att etablera nära arbetsförhållanden med de organ i Europarådet som arbetar med frågor som rör romerna. Europarådet arbetar med mängder av olika frågor, allt från mänskliga rättigheter, juridiska och humanitära frågor till ekonomiska frågor. Det innebär att alla frågor som intresserar er, som diskriminering, boendeförhållanden, arbete, skola och så vidare är frågor som Europarådet redan arbetar med. Inte specifikt ur ett romskt perspektiv, men det är där ni kommer in. Sedan finns det en hel uppsättning av övervakande organ, till exempel om minoritetsskydd, mot rasism, om minoritetsspråk och så vidare. Det betyder att det finns människor från

Europarådet som reser ut i olika länder för att se hur situationen ser ut. Ni kan förslagsvis ge dem namn på vilka de ska besöka och vara en stor del i detta arbete, säger Henry Scicluna.

– Europarådet har länge kämpat mot diskriminering och orättvisor i Europa och nu kan vi dra vårt strå till stacken, sade Rudko Kawczynski. Det kan aldrig bli någon rättvisa om inte Europas tolv miljoner romer är delaktiga. Ett enat Europa får inte ske på bekostnad av romerna. En romsk delaktighet är den största utmaningen för den Europeiska kontinenten i detta århundrade. Att bidra till detta syfte är både vår skyldighet och vårt ansvar. Vi har en vision av ett gränslöst Europa som inte består av länder utan regioner där också alla minoriteter hör hemma. Som medlemmar i det samhället vi bor i behöver vi vara delaktiga. Vi ber inte om privilegier, bara om jämställdhet. Sju hundra års utanförskap försvinner inte över en natt. Men med detta partnerskap har vi påbörjat resan. Mänskliga rättigheter tillhör även romerna.

Terry Davis Europarådets generalsekretär var mycket rörd i sitt anförande.

– Jag är mycket imponerad av allvaret, energin och entusiasmen med vilken ni har

i Europa och vi är lika stolta över att Finland och övriga medlemsländer samt de romska

representanterna har gett oss förtroendet att förverkliga president Halonens vision. Vi ser fram emot att arbeta med forumet och vill att ni utnyttjar alla resurser som vi har. Era åsikter och er expertis är en ovärderlig resurs för Europarådet i formulandet av rekommendationer och välunderbyggda beslut. Europarådet är er organisation, ni har rätt att kräva full support och ni kan räkna med Europarådet lika mycket som vi kan räkna med er.

Ann-Marie Nyroos, Finlands ambassadör, uttryckte sin stolthet över forumets första möte.

– Detta forum är unikt, det första av sitt slag. Det står för den makt som samarbete erbjuder.

Efter president Halonens initiativ kallade den finska regeringen romska ledare till ett möte sommaren 2001 i Helsingfors.

genomfört de nationella valen. Som ett resultat har ni samlats här idag och ni kan rättmätigt känna er stolta. Det är dags för forumet att axla ansvaret gentemot dem som ska representeras, påbörja arbetet med frigörelse och emancipation av den romska befolkningen.

Den institutionella diskriminering romerna har utsatts för, kräver en kraftansträngning från er sida så att de når en i social integrering. Allt för länge har ni blivit förföljda och mötta med förakt. Vi kan med stolthet säga att Europarådet har varit en pionjär när det gäller att kämpa för romers och resandes rättigheter

Terry Davis.

– Även om inte vi förstod det då, så var det ett historiskt möte och det har sagts mig att detta var första gången alla romska organisationer hade samlats till samma bord. Detta var startskottet för ett samarbete organisationerna emellan och för ett samarbete mellan organisationer och olika regeringar. President Halonen initiativ fick även stöd av olika regeringar. Vissa kom med på en gång, andra var mer tveksamma till en början, men kom med senare. Trots sin historia av förföljelse och diskriminering har romerna lyckats behålla sin kultur, avslutar Ann-Marie Nyroos.

Nicolae Gheorghe Rumänien, rådgivare i romska och sinti frågor från OSCE, uppmanade delegaterna att betänka romernas situation på Balkan och i Kosovo, där situationen är mycket svår. Han inbjuder dessutom till samarbete med OSCE.

– Jag hoppas att forumet accepterar denna inbjudan och att vi kan samarbeta i olika projekt. Vi kan även erbjuda finansiellt stöd för vissa av era aktiviteter. Jag kan se att detta forum kan spela en stor roll i Europarådets övervakande funktioner, hur romer och resandes rättigheter är implementerade i respektive länder. Redan idag finns det en mängd rekommendationer om romer och resan-

Lars Demetri röstar.

des rättigheter i Europa, nu måste ni se till att de efterlevs, så att de blir verklighet och inte bara ord.

Jan Janson, romsk ålderman och skiljedomare i romsk kris, berättade varmt om det historiska ögonblicket i ERTF. Han talade om vikten av att behålla sin kultur, om hur romerna under andra världskriget höll fast vid den trots förföljelsen. Han poängterade vikten av att komma överens och att synliggöra sanningen.

– Jag uppmanar er att använda er av era kunskaper. Prata inte bakom ryggen på varandra. Ni får aldrig vara rädda för sanningen och ingen är bättre än någon annan i den romska historien. Vi får inte tveka att använda oss av ungdomen utan att skämmas för att vi som är äldre kan mindre. Den som har kunskapen ska föra fram den. Ni ska arbeta så att hela världen kan applådera.

Röda röstlappar delades ut. Av 72 delegater som kallats var 64 på plats. Plenumet kunde gå till val.

Först valdes ny plenarordförande med medarbetare.

Denna grupp ska ansvara för logistik, hålla i möten med delegaterna samt årsmöten.

Ordförande blev Dragan Jevremovic från Österrike, där han är ordförande i ett romskt center. Dragan är även, sedan fem år tillbaka, invald i International Romani Unions styrelse

Till sin hjälp fick han Gjunner Abdhulla, Hollands delegat och representerar romer och sinti. Han är koordinator för Flyktingkommissionen och även journalist. Även han sitter i International Romani Union styrelse sedan fyra år tillbaka.

Även Agnes Daroczi från Ungern valdes in i denna grupp. Hon har kämpat för romernas sak länge.

Janina Janson, Tysklands delegat, blev också en del av denna grupp.

Lars Demetri var den svenska delegaten

– Som delegat för Sveriges romer ligger ett stort arbete framför oss. Det är inte enbart i Strasbourg som arbetet pågår, det är viktigt att vi i Sverige har ett gott samarbete med vår regering och vi har viktiga saker att lyfta fram i forumet.

Under konferensen var andra svenska personer invalda som delegater för olika europeiska organisationer, bland andra Soraya Post från IRWN, Leon Ciuroin från EMW-YRN (en internationell ungdomsorganisation i Ungern) och Nicolette Horwat från Romani National Congress. Även Janina Janson, den tyska delegaten, har svensk anknytning då hon har bott i Västerås.

Den 14 december var det så dags för de samlade delegaterna att gå till val av ordförande och medlemmar i ERTF:S första exekutiva kommitté. Interimsordförande Rudko Kawczynski valdes till att leda organisationen som ordförande. Till sin hjälp fick han två vice ordföranden, Miranda Voulasranta och Stanislaw Stankiewicz. De valdes enhälligt in. Från en lista på tio kandidater valdes sju till den nya exekutiva kommittén: Soraya Post, Nezdet Mustafa, Alexander Filipov, Gheorghe Radukanu, Sebihana Skenderovska, Ondrej Gina och Florin Cioaba.

Till höger den finska ambassadören Ann-Marie Nyroos med blommor och Miranda Voulasranta.

Slatko Mladenov.

Eldsjäl i Bulgarien

Slatko Mladenov från Sofia i Bulgarien arbetar i Romano publick konsiljo, det kan jämföras med romarådet i Sverige. I rådet finns representanter från ett trettiotal nationella filialer.

– Vi är en grupp romer som sedan sex år tillbaka har arbetat tillsammans med att uppvakta vår borgmästare. Vi har begärt att tillsammans med kommunen få göra ett program för romer där kommunen ska hjälpa till med romernas sociala situation. Detta har tagits upp med kommunens 61 ledamöter och de lovade att komma med ett besked om två till tre månader. Men det tog ett helt år innan vi fick ett svar. Lyckligt nog var det ett positivt svar och vi skrev ett kontrakt med kommunen där jag och Filipov garanterade att vi kommer att arbeta för saken.

De har nu ett offentligt råd där Slatko Mladenov är ordförande. 28 romska organisationer från Sofia är samlade tillsammans med tolv personer från kommunen som samtalar direkt med rådet.

– Vi träffas en gång i månaden och för en dialog med dem om de problem som finns. Där talar vi med olika nämnder och utskott som är representerade om

sociala, humanitära och kulturella frågor.

I Sofia finns även ett Romanó Centro. På centret finns liknande grupper som sitter i liknade kommissioner. De grupperna lyfter sina frågor till rådet och där beslutar de tillsammans med kommunen om de bidrag som ska ges till olika projekt som senare återredovisas i en rapport med uppnådda resultat. Där står även om de mål man inte lyckats uppnå och varför.

– De här senaste fem åren har situationen förändrats. Det är inte många romer, men dock några, som arbetar på statlig nivå. Sacha Filipov, en av våra ledande romer, är regeringsledamot och vi har en framstående ung man som arbetar på socialministeriet och numera har vi romer som arbetar på kommunal nivå. Det är resultatet av det arbete vi har bedrivit i många år. När vi väntade på kommunens svar bedrev vi ett lobbyarbete. Genom att ta kontakt med olika myndighetspersoner och förklara för dem hur

viktigt det var att få igång det planerade projektet. Vi fick beslutet i april 2001 att starta projektet som nu har en egen aktivitetsbudget på 50 000 Euro, två procent av kommunens budget.

En utredning har gjorts om romers situation och i slutrapporten finns förslag på åtgärder för att lösa de problem som tagits upp i rapporten.

– Klimatet har förändrats i Bulgarien. Man lyssnar mer till romerna, men diskrimineringen pågår fortfarande, berättar Slatko. Romer blir ofta diskriminerade för sin svaga utbildning och fattigdom gör att de inte kan söka bostäder. De får ofta bo i skjul eller mycket dåliga hus utan sanitära möjligheter. Det ena följer med det andra, är du inte ren och snygg får du ingen skolgång. Utan skola, ingen utbildning, utan utbildning inget arbete och utan arbete ingen chans att bo och betala för sig.

– Även myndigheterna diskriminerar romer i landet då de inte får tillgång till institutionella platser och det är en svårare diskriminering att komma åt. Det är en sak att öppet bli diskriminerad på gatan, men den dolda diskrimineringen är nästan värre, att bli både institutionellt och strukturellt diskriminerad. Vi arbetar hårt för integrationen, för att vi ska bli accepterade i samhället. Vi vet att vi inte kan begära av majoritetsbefolkningens att utan vidare ge oss samhällsliga rättigheter utan att kämpa för dem, men med fortsatt hårt arbete så kommer resultatet så småningom.

Det står visserligen inskrivet i de Europeiska reglerna att romer har minoritetsstatus, men det efterföljs inte i alla medlemsländerna och Bulgarien är just nu ett av de sökande länderna.

– Vi får väl se ur det går. I olika rapporter från EU-kommissionen kan man se att Bulgarien kommer att få svårt att få sitt medlemskap eftersom landet har blivit uppmanat att få bukt med den korrup­tion som råder. Det finns ett direktiv som säger att Bulgarien ska se över situationen för landets minoriteter.

Ansökningar görs även till staten för

att söka pengar som sedan läggs i den kommunala kassan avsedd för romer och därmed ökar aktiviteterna ibland de romska organisationerna och på centret.

– Om till exempel en organisation vill göra ett projekt om utbildning får vi in en projektansökan där de söker pengar. Har de ett projekt på gång där pengarna inte räcker till kan de söka pengar hos oss, med oss som medfinansierare. Vi har tillsammans med kommunen sökt EU bidrag för bostäder till romer och nu har vi låtit bygga tretton trevåningshus. Dit har familjer som inte har utbildning och jobb flyttat. Det är kriterier som vi i gruppen har ställt tillsammans med kommunen. Två år tidigare byggdes det 107 lägenheter avsedda för romer.

Finansiering till bygget kommer delvis från vår kommun som lånat pengar av Världsbanken.

Men än är vägen lång för Bulgariens romer.

– Ett starkt xenofobiskt parti inträder i parlamentet nästa år, ett parti som liknar det som Haider startade i Österrike och liknade partier ökar i landet. Jag är rädd för att de ska få ett fotfäste, något som kommer att göra det svårt för oss nu när vi har kommit så här långt i samarbetet med kommun och stat. Partiet är fortfarande ungt och har inte ännu någon stabilitet, men rädslan finns att de får gehör och fler anhängare.

– På centret ger vi dagligen social rådgivning. Ibland kan det komma upp till hundra personer på en dag och då blir det jobbigt. Vi har naturligtvis inte kapacitet att ta hand om så många, men då vi får hjälp av andra romer som arbetar på centrets andra avdelningar. Ibland kan det gå en hel vecka med bara tio besök. Vi har ett kontrakt med Bulgariens socialkontor och här i Sofia hjälper vi de romska personer som kommer till oss. De behöver inte längre gå till de officiella institutionerna, utan de kan komma till oss. Här får de buss- och spårvagnsbiljetter när de är sjuka eller på något sätt handikappade att på egen hand ta sig till sjukhus eller liknande.

På centret finns även en doktor som kan ge primärvård. Om läkaren bedömer att någon bör söka upp sjukhus så skrivs en remiss. Läkerverksamheten har gjort att sjukdomsfallen har minskat under den senaste två åren.

– Vi har fått bukt med tuberkulosen genom att vi har upptäckt den på ett tidigt stadium. Romer tycker att det är lättare att besöka vår mottagning, för hos oss i Bulgarien finns det olika religioner bland romerna. Många traditionsbundna muslimska romer vill inte besöka den offentliga läkarvården. Nu när de vet om att det finns romska läkare på centret konsulterar de hellre dem säger, Slatko.

En allmän uppfattning är att många romer inte vill bli undersökta av en romsk läkare, oavsett om det är en manlig läkare som undersöker en man eller tvärt om.

– Hos oss kommer inte så många lovara eller kelderasha romer. Av alla besökare till mottagningen är kanske två procent från dessa grupper. Det är fler från den muselmanska gruppen Arli som inte tänker så.

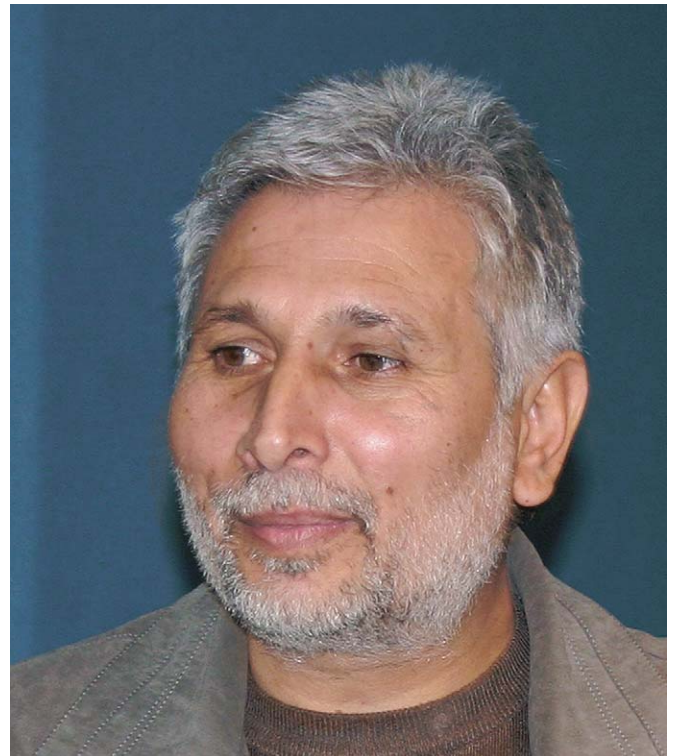
Är det en stor kulturell skillnad mellan Arli och lovara respektive kelderasha gruppen?

– Jo det är klart att det finns skillnad, det vore konstigt om alla romska grupper hade samma traditioner. Vi har till exempel krisrättegångar när vi har problem med varandra, vilket inte förekommer hos arligruppen som är en mer modern grupp. Deras kultur bjuder dem att mer närma sig majoritetsbefolkningen. De är även mer utbildade och smälter in i miljön bättre än oss där kvinnorna ofta går traditionellt klädda. Deras frigörelse har gått längre än vår.

På centret finns även en avdelning för arbetssökande. Centret har skapat kontakt med arbetsförmedlingen och olika företag i kommunen som kan ge plats år arbetssökande romer med goda betyg och referenser. Centret hjälper dem med att hitta lämpliga jobb.

– Ibland går det lätt, men oftast är det svårt. Vi kan inte säga att vi har kunnat hjälpa alla som kommer till oss, men kanske trettio procent har vi har kunnat hjälpa med startpengar och arbete. Ofta arbetar romer inom kommunen som gatsopare och med olika renhållningsarbeten samt en del byggnadsarbeten, som oftast är svarta, som hantlangare och så vidare. Vi har inte så många yrkesutbildade romer och därför jobbar vi hårt för att barn och ungdomar ska få utbildning. Vi har under en femårsperiod redovisat att av de fem hundra personerna som vi skaffat anställning åt har 150 personer varit tvungna att sluta sina arbeten på grund av för låg utbildning och yrkeskunnighet, samt svårigheten att ha ett ordnat arbete.

Slatko lämnade ERFT:s möte i Strasbourg efter valet för att medverka i årets sista romaråd i Bulgarien.

Alexander Sacha Filipov.

Bebello med sina medhjälpare i bön.

Mission i romska Pingstkyrkan

Den romska kyrkan i Järfälla samlade nyligen sin församling till en tredagars andlig konferens. Där fanns inbjudna predikanter från Belgien och Norge. Under mötet föräntades dop och presentation av de små.

Kyrkans ledare Robert Bebello Kweik inledde söndagen möte, som även skulle innehålla dop, tillsammans med predikanten Giovanni Caroli pastor från Norge. Därefter ledde Jozo Modest, predikant från Belgien, församling i bön och tillsammans med kyrkokören och församlingen sjöngs det andliga sånger, naturligtvis även på romanés.

Här fanns även möjlighet för familjen att presentera sina nyfödda barn inför gud. Pingstförsamlingens medlemmar väntar med dopet tills barnet själv vill döpa sig och ge sitt liv till Gud.

Därefter var det dags för vuxendopet. Den här dagen döps Colea Bessik och hans fru Bianca Millon samt Fallon Blinoff.

Ungdomar engageras alltid i gudstjänsterna. Gino Blinoff läste 26 kapitlet ur Matteus innan nattvarden delades ut till församlingen.

Den romska pingstkyrkan i Aspnäskyrkan i Järfälla har ett stort program på sitt schema. Församlingen, på cirka 200 personer, samlas varje söndag till eftermiddagsgudstjänst.

Bönemöten, som hålls på onsdagar, är välbesökta. Den romska pingstkyrkan bedriver även bibelskola i Aspnäskyrkans lokaler varje dag mellan 13:00-16:00.

– Dit kom-

mer många ungdomar, berättar Bebello, en av kyrkans pingstpastorer som även predikar för den övriga Pingstförsamlingen. I bibelskolan läser vi och lär ut vikten av det kristna livet och evangelisationen. Vi utbildar för närvarande fem personer till predikanter. På predikantlinjen, som är på två år, får man lära sig att predika och få med sig för-

Familjen att presenterar sitt nyfödda barn.

samlingen i bön. Med tiden hoppas vi att predikanterna går vidare och blir pastorer, som kanske får en egen församling.

Lärare i bibelskolan är Markus Sunnerbrandt och Bebello, ibland kommer Björn Eriksson från Kageholm och föreläser.

– Vi brukar bjuda in andra predikanter och pastorer, ofta från utlandet, och då har vi i tidigare möten samlat in pengar för att kunna bjuda hit dem. Det är alltid intressant att höra guds ord från andra duktiga pastorer. Vi blir ofta själva inbjudna att predika i olika väckelsemöten i andra kyrkor för romska församlingar som i Malmö och Göteborg, men även i utlandet. Ofta föranleder ett utlandsbesök ett större engagemang och då samlas många fler romer i kyrkan, liksom som nu den här gången då vi har besök av Giovanni Caroli och Jozo Modest. Då passar man även på att låta de gästande pastorerna hålla i dopet. Ofta hålls ett väckelsemöte under tre dagar.

Den romska kyrkverksamheten ingår numera i Aspnäskyrkans verksamhet.

Kyrkokören sjöng andliga sånger tillsammans med församlingen .

– Pingstförsamlingen talar om integration, inte bara i samhället, utan även i anden, och vi ska inte skilja på vi och dem. Inför gud är vi alla lika, är kyrkans policy.

Mission i Bulgarien

Församlingen bedriver även hjälpverksamhet i Bulgarien. En mindre grupp romer har varit där och hjälpt andra romer som har det illa ekonomiskt ställt. Genom insamlingar från olika hjälporganisationer, som Röda korset och Läkare utan gränser, har man fått ihop en summa pengar för att kunna restaurera ett gammalt hus som ska fungera som kyrka.

Där ska man även ha skolverksamhet för romska barn.

– Situationen för romer är inte bra. Många barn far illa och då är det fint att barnen kan få gå i skolan och även få mat i kyrkan.

Pastor Giovanni Caroli evangeliserar i Norge och leder den romska verksamheten där.

Bebellos bror Stevo har en kyrka i staden Toronto i Canada. Där finns många invandrande romer från europeiska länder.

Bebello har planer på att missionera i Danmark för de romer som bor där och försöka få i gång en skandinavisk verksamhet.

Här döps Colea Bessik.

Här döps Bianca Millon.

Här döps Fallon Blinoff.

Två djupt koncentrerade musikanter, Hasse Taikon och Kalle Berggren.

Ständigt en ros

Dragspelaren Hasse Taikon och sångaren Arne Rosen Qvick spelade och underhöll Växhuset:s lunchgäster i Västerås.

Växhuset har för vana att bjuda in olika gästartister till sina populära luncher. Den här dagen hade föreståndaren bett Hasse Taikon stå för arrangemanget.

Hasse, som hade sin gitarrist Kalle Berggren med sig, skingrade lunchgästernas sorl när han drog igång med låten *You can't give me anything but love, baby*, till gästernas förtjusning.

Hasse Taikon komponerar musiken som han spelar, men på sin repertoar har han även många gamla evergreens, blandat med swing, blues, tango och gammal romsk musik.

Arne Rosen Qvick kommer insvepande från golvet och berättar på stående fot en historia för den sittanden publiken, som skrattar gott åt poängen.

– Ni tyckte den var rolig. Jag tror vi strunt i å sjung, och berättar historier i

stället, skojar Arne med sin publik.

Sen varvade han sina sånger med både rena och icke rumsrena historier och publiken jublade. Han fick även publiken med sig i sina sånger. Med sig hade han sin vapendragare, musikläraren Lasse Callmyr, som både sjöng och ackompanjerade Arne. En sammansvetsad duo som skämtade med publiken. Lasse spelade och sjöng ett julpotpurri med 26 julsånger på en och en halv minut, en prestation utan like.

– Jag träffade min vän Arne under sommaren på en marknad och frågade om han inte ville vara med och spela i Växhuset:s lunchrestaurang nu i december, och det tackade han ja till, och nu står vi här på scenen och spelar och sjunger bägge två, i olika pass i min hemstad Västerås, berättar Hasse.

Det verkar som om Hasse och Arne ofta träffas på marknader där Hasse säljer klockor.

– För tre fyra år sedan träffade jag Hasse för första gången på en marknad där han stod och sålde klockor, jag vet inte om jag köpte någon, men vi kom i samtal och Hasse berättade att han spelade dragspel.

– Jo det stämmer, fyller Hasse i, jag brukar ta fram spelet då jag tycker att det är för lite kunder framför mitt bord där jag radat upp mina klockor. Det brukar locka fram en publik som sedan köper klockor av mig. Folk tycker att det är trevligt när spelet kommer fram, det är nästan så att man skulle kunna lägga en hatt på marken för folk att lägga en slant i. Många frågar, kan du den eller den melodin, berättar Hasse.

Arne, som är från Växbo nära Bollnäs, kände Gösta Snoddas Nordgren. Och naturligtvist fanns det en historia som handlade om Snoddas.

De bägge skulle spela tillsammans i

Stockholm och Arne var chauffören, Snoddas skulle vara vägvisare för han hade varit på det här stället förr. När de kommer in till stan frågade Arne Snoddas, som hela tiden tittade upp mot himlen istället för rakt fram:

– I vilken fil ska jag lägga mig, hittar du verkligen till stället? Och varför tittar du hela tiden uppåt? Jo jag kommer ihåg, svarade Snoddas, att stället låg bredvid kyrkan.

– Snoddas hade sitt torp bara några kilometer från mina hemtrakter. Vi turnerade tillsammans och det resulterade i fyra LP skivor som vi gjorde under sent sextioal, berättar Arne.

Och naturligtvis begärde publiken att Arne skulle sjunga melodin Rosen.

– Det är likadant var man än kommer, den ska de bara ha. Rosen sjöng jag in första gången 1963. Den blir jag aldrig fri från heller, den överlever mig den där

låten, säger Arne Rosen Qvick.

Arne delade dock inte ut den ros han hade i handen till någon kvinna, istället fick han en ros av en sina beundrarinnor.

Den här lunchmusiken sändes direkt i radio Västmanland och Västmanland läns lokalteve spelade in hela programmet och kommer att visas under Januari 2006.

I januari kommer Arne ut med en ny CD som troligen kommer att heta Guld och gröna skogar.

Ovan: Hasse Taikon, Lasse Berggren, Arne Qvick och Lasse Callmyr.
Under: Arne sjungande om sin röda ros.

Ovan: Arne fick lätt med sig publiken under allsången.
Under: Arne Rosen Qvick får en ros av en beundrarinna.

Rosa Taikon tillsammans med Sidia Dimitri och de två galleriägarna Olby och Darpö under vernissagen på Östermalm.

Romsk silverkonstnär på besök

Rosa Taikon gästade Stockholm den 12 november med en ny utställning av silversmide, den här gången visade hon sina alster på galleri Olby-Darpö på Östermalm.

Rosa Taikon blandar in gammal romsk traditionell silverkultur med modern stilrenhet.

En gång blev Rosa Taikon korad till tusensköna på 40-talets Nalen. Nästa år fyller hon 80 år, men takten har hon inte slagit av på än och vacker är hon fortfarande.

Genom att drömma sig tillbaka och minnas hur hennes far och farfar skapade sina silver och guldsmycken för Rosa Taikon det romska silversmidet vidare. Gamla bilder med romer uppklädda i sina findräkter, där man kan se ett gammalt smycke, kan vara en inspirationskälla till ett nytt skapande. Ofta kan man se hur det gamla silverknappmönstret lyser igenom som en röd tråd i hennes arbete. Silverknapparna som hennes farfar och far hade i sina rockar såg ut som Rosa brukar beskriva dem, som kupiga kvinno bröst.

För Rosa Taikon är silversmide inte

bara att tillverka smycken, hennes smycken är som konstverk där hon skickligt blandar in gammal romsk traditionell silverkultur med modern stilrenhet, varje smycke är unikt.

Rosa hade en utställning för några år sedan på biblioteket i Tyresö i Stockholm. Då utsattes biblioteket för ett fräckt inbrott och smycken stals för 240.000 kronor.

– Golvet där montrarna stod i biblioteket var taket till en polisstation som låg under, men de stal ju inte på natten utan mitt på dagen. Hade inbrottet varit på natten hade säkert larmet gått igång, berättar Rosa.

Rosa var på besök i Stockholm under senvintern i år. Då passerade hon ett skyltfönster och stannade upp för att beundra föremålen som exponerades.

– Oh, vad vackra saker det finns här tänkte jag, och gick in. Då kom Eva Darpö, som är en av ägarna, och visade mig runt. När jag presenterat mig för henne frågade hon om jag inte ville ställa ut hos dem, vilket vi bestämde oss för på stående fot, berättar Rosa.

– Rosa kom gående här ute på gatan och jag hade en stor bronsurna i skyltfönstret som hon tydligen gillade, för hon kom in i galleriet. Vi pratade om konst och då berättade Rosa att hon arbetade med silver och därefter presenterade hon sig som Rosa Taikon.

I just den lokalen hade det bedrivits silversmide och bankverksamhet tidigare.

– Jag hade under dagen haft funderingar på att leta reda på någon som jobbar med silver och ha en utställning. Så jag frågade Rosa om hon hade lust att ställa ut här hos oss, vilket hon direkt nappade på. Det kändes nästan som tankeöverföring, att Rosa skulle komma in i vårt galleri just den dagen, berättar Eva Darpö, delägare i galleriet och glasskulptris.

– Jag har jobbat som bara den för den här utställningen, fortsätter Rosa, upp till

arton timmar om dygnet. Normalt brukar jag planera ett år i förväg, men nu hade jag sex månader på mig.

Som tur är, är Rosa Taikon alltid på G. och hon tog fram tjugotvå nya alster till utställningen.

– Jag utgår fortfarande från den gamla yxformen och den runda bröstliknande knappen. Jag arbetar fortfarande med den gamla filigrantekniken som våra förfäder arbetade med då de gjorde sina smycken, men jag omsätter dem i moderna former. Det fodrar god syn och tålmod att fästa två granalier ovanpå varandra på en yta inte större än ett knappålshuvud.

Idag är det inte många som vill arbeta med denna krävande teknik.

Det är mer än fyrtio år sedan Rosa började med sitt silversmide.

–1968 hade jag min första utställning i Bollmora, sedan flyttades utställningen till Kungliga Biblioteket inne i Stockholm och därifrån till Nationalmuseet. Så det har gått ganska snabbt. Numera finns det inte många museer som inte har haft min utställning, säger Rosa

Rosa är en stil going strong old lady som nästa år fyller hela 80 år. När vi talar om ungdom och skönhet berättar Rosa att hon en gång blev korad till tusenköna på 40-talets Nalen under Toppsy Lindbloms ledning.

Intervju med Eva

– Hon kom gående här ute på gatan och jag hade en stor bronsurna i skyltfönstret som hon tydligen gillade så hon kom in i galleriet. Och vi pratade om konst då berättade hon att hon arbetade med silver och hon presenterade sig som Rosa Taikon. Eva berättade att i just den lokalen hade det bedrivits silversmide och bankverksamhet. hon hade under dagen haft funderingar på att leta reda på någon som jobbar med silver och ha en utställning.

Jag frågade Rosa om hon hade lust att ställa ut här hos oss vilket hon direkt nappade på. Det kändes nästan som om

Rosa sålde även Katitziböcker under vernissagen.

det var en tankeöverföring att Rosa skulle komma in i vårt galleri.

Jag kom på efter ett långt tag att jag kände hennes systerdotter Angelika och vi umgås faktiskt när vi är på Gotland där vi bor i närheten av varandra.

Vi hade hört om inbrottet i Tyresö och därför har vi hyrt stöldsäkra montrar från nationalmuseet och utökat vårt larm i lokalen säger Eva.

Utställningen var flitigt besökt under de arton dagar utställningen pågick

Eva Darpö och Rosa Taikon.

Nobelpristagarna och åhörare på biblioteket i Rinkeby.

Nobelfest i Rinkeby

Den tolfte december 2005 var det högtidlig fest på biblioteket i Rinkeby. Vi fick besök av årets nobelpristagare i ekonomi: professor Thomas Schelling från USA och professor Robert Auman från Israel/USA.

Text: Gunilla Lundgren **Foto:** Rosario Taikon Ali.

I Rinkeby bor barn från hela världen och här talas mer än hundra språk. Därför är ett internationellt litteraturpris en stor inspiration för oss som arbetar eller bor i Rinkeby. I femton år har barn och ungdomar i Rinkeby arbetat med Nobelpriset genom att skriva och teckna ett häfte till nobelpristagaren i litteratur. Vi översätter våra häften till pristagarens modersmål, och vi har fått träffa de flesta av de senaste fjorton årens nobelpristagare i litteratur och personligen överlämnat vårt arbete.

Varje år besöker vi också nobelmuseet och barnen gör en serie om Alfred Nobels intressanta liv. Att Alfred Nobel var mycket fattig som barn och sålde tändstickor för att hjälpa sin mor med familjens försörjning är tankeväckande.

I år gick Nobels litteraturpris till den

engelska dramatikern Harold Pinter. Han är svårt sjuk i cancer och var förbjuden av sin läkare att resa till Stockholm för att ta emot priset. Nobelfesten i Blå Hallen gick ju ändå av stapeln, de övriga pristagarna var i Stockholm och firade tillsammans med sina familjer och svenska kulturpersonligheter. Likadant gjorde vi i Rinkeby. Till vår nobelfest kom, förutom de två ekonomipristagarna och deras fruar och barn, även Pär Wästberg från Svenska Akademien, Sven Hugo Persson från Dramaten,

Mats Berggren från Svenska Barnboksakademien, Maria Börjestrand från Barnängens Världsbibliotek, Helena Frisell från lärarhögskolan, samt många författare, bland andra Siv Widerberg och Monica Zak, journalister från dagstidningar och kulturtidskrifter.

Besökarna välkomnades redan vid dörren av tomtar som tog hand om dem och förde dem till sina reserverade platser i det överfulla biblioteket. Sedan följde ett luciatåg där små barn från Knutbyskolan

Luciano Axelsson med nobelpristagare och arrangörer.

sjöng på både svenska, italienska och engelska. Själva presentationen av nobelpriset sköttes av elever ur två åttondeklasser från Bredbyskolan och Rinkebyskolan. Sex elever spelade upp ett stycke ur Romeo och Julia och själva finalen på programmet bestod av Luciano Axelsson från Knutbyskolan som sjöng så att taket lyfte sig. "Han har

en framtid som sångare", sa ekonomiprofessorerna från USA och Israel. "En fantastisk röst!" "Vilken scennärvaro!" "En blivande Pavarotti", var några andra kommentarer.

Nobelpristagarna trivdes med den avspända stämningen och hjärtligheten på biblioteket, de serverades te och kakor, de småpratade med barn och ung-

domar och innan de lämnade oss bjöd de några av barnen på åktur runt Rinkeby i regeringens limousiner!

En sådan dag är det roligt att arbeta i Rinkeby, "Världens by"!

Gunilla Lundgren (ansvarig författare i Rinkebys nobelprojekt)

En romsk Stevie Wonder

Den tolfte december 2005, under den högtidliga festen på biblioteket i Rinkeby sjöng Luciano Axelsson för årets nobelpristagare professor Robert Auman Israel/USA och professor Thomas Schelling /USA och andra gäster.

Luciano Axelsson börjar få scenvana. Första gången vi såg den 12 årige Stevie Wonder tolkaren, var då Riksförbundet Roma International hade sin insamlingskonsert för romska barn i Kosovo. Då var Luciano gästartist och sjöng två låtar bland andra romska musikaliska grupper och gjorde stor succé. Andra gången var under Romskt Kulturcentrums årligen återkommande Romska kulturdagar som utspelade sig på Åsö gymnasium. Den gången var han inskriven som artist i programmet och hade två framträdanden. Även där tog han publiken med storm. Och nu senast, den tolfte december 2005, på den högtidliga festen på biblioteket i Rinkeby när han sjöng för professor Thomas Schelling från USA och professor Robert Auman från Israel/USA, årets nobelpristagare i ekonomi, och andra gäster.

Luciano, som bor i Rinkeby, tillhör en av de äldre romska musikaliska familjerna i Sverige. Hans morfar Milos var en i brödraskaran Taikymer, som yrkesmässigt spelade dansmusik på olika kända ställen i Stockholm, som på Nöjesfältets dansbana, som en gång låg bredvid Gröna Lund, danspalatset Sveasalen, restaurangen SHT, restaurang Japan och på Nalen.

Luciano har sjungit sedan han var fem år och redan då var han förtjust i Stevie Wonders låtar som han lärde sig utantill. Han har tillsammans med en musikstudio i Rinkeby låtit göra musiken som han sjunger till.

Luciano berättar att han har privata bandinspelningar med olika låtar som han sjunger. Ett skivbolag har också fått ögonen för Luciano.

– Jag ska spela in en CD med tolv Stevielåtar som troligen ska släppas till sommaren. Där finns bland andra My girl, Just a place in the sun, Santana. I just called, och naturligtvis, When a man loves a woman. Jag gillar även att sjunga Celine Dions och Maria Carrys sånger. Jag sjunger gärna Celines I'm your lady.

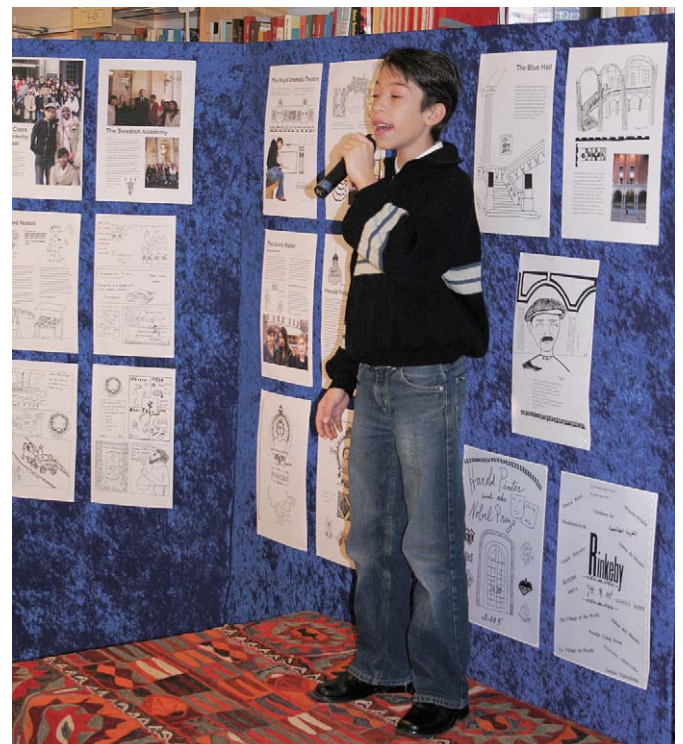
Hur kommer hans framtid att se ut?

– Jag vet redan nu hur min framtid kom-

mer att se ut, svarar Luciano käckt, för jag vill bli sångare och kommer att studera på någon musiklinje.

Även Lucianos något äldre syster sjunger och kanske får vi se dem bägge på scenen längre fram.

Luciano går nu i Knutbyskolan i Rinkeby.

Luciano Axelsson sjunger för nobelpristagarna .

Raouf Ressaissi.

En romsk förkämpe har lämnat oss

Raouf Ressaissi, en god vän och en förkämpe för alla romer, har hastigt lämnat oss. Han blev bara 59 år.

Raouf var född i Tunisien och kom till Sverige under sextiotalet. Han var med på barrikaderna och kämpade mot imperialismen. Han var en far som lärde sin dotter dansa, en människa som hade tid för andra, som arbetade för integration och inte minst arbetade med romer. Raouf studerade i Lund och blev senare fil. Doktor. Han blev snabbt involverad i student- och invandrapolitiken.

Han engagerade sig för en förbättring av minoriteternas rättigheter i Sverige under en tid då han arbetade på invandrarverket, som senare blev integrationsverket. Där kom han snabbt i kontakt med romer och även för bosnier och kämpade för deras rätt till fasta egendomar i hemlandet.

– Han var en stor beundrar av Martin Luther King och Gandhi. Han beundrade även filosoferna Jacques Rousseau, Jean-Paul Sartre och Albert Camus och kunde lätt förklara skillnaden mellan kapitalism och kommunism, säger Madubuko Diakitè i sin beskrivning av Raouf.

Raoufs bortgång är en stor förlust för den närmaste familjen och många vänner runt om i världen.

Stefano Kuzhikov, ordförande Riksförbundet Romer i Europa, kom i kontakt med Raouf under perioden då hans riksförbund fortfarande hette Nodiska zigenarrådet.

– Eftersom Lars Lindgren kände Raouf kom även jag i kontakt med honom. Han

var med och stödde oss med goda råd, han var en person som hjälpte och uppmuntrade oss, och han gav oss styrka att verkligen gå framåt och uppvakta andra myndigheter. Han gav oss det rätta stödet för att kunna gå vidare med integrationsprogrammet. Han var med då vi i mitten på 90-talet gjorde den första kartläggningen om romer tillsammans med invandrarverket. Han hjälpte oss att beskriva och formulera frågorna.

Vänskapen dem emellan stärktes genom arbetet och deras vägar kom att korsas flera gånger genom åren.

– Vi lärde känna varandra både i jobbet och privat. Raouf var en mycket öppen person som man kunde prata med om allt. Han var rak och gick aldrig några omvägar. Det var inte alltid vi pratade om viktiga saker, utan vi skämtade ofta. Han var en kompis och nära vän genom åren och inte bara en tjänsteman, berättar Stefano Kuzhikov.

Antidiskrimineringsarbetet inom integrationsarbetet är viktigt och Raouf har betytt väldigt mycket för svensk integrationspolitik, särskilt under de sista tio åren och det oberoende av den romska frågan, som givetvis är med menar Lars Lindgren, som just nu har ett vikariat på Justitiedepartementet. Han lärde känna Raouf i slutet på 80-talet, på dåvarande invandrarverket.

– Vi arbetade tillsammans på regionkontoret syd i Alvesta, där vi bägge var utplacerade, men vi bodde på annat håll. Vi har haft ett utbyte både i arbete, i idéer och i vänskap under hela den här perioden. Raouf var för mig en både intellektuell och framförallt en oerhört handlingsinriktad och varm person, som hade förmågan att blanda de här sakerna.

Med på begravning var Raoufs svärfar Lars Sundbom, allmänt kallad Sumpen, jazzmusiker och präst på Blidö. Han spelade och sjöng med två av sina barn.

Hans Caldaras underhåller i kyrkan

Smavvaguolli betyder småfisk på samiska.

Skärholmens kyrka hade den 13 november en temagudstjänst med Europa som tema. Prästerna Ingmarie Åsblom och Fenja Svensson sjöng tillsammans med Skärholmens flickkör, Bredängs gosskör och Knattarna från Skärholmen på olika språk mellan predikan. Barnen sjöng på sex olika språk; engelska, finska, spanska, italienska och latin, ackompanjerade av Hanna Evaldsson på piano och orgel, samt Branko Kulas på gitarr. Almuth Lundström, från Schweiz, kulade som en infödd dalkulla till barnens förtjusning.

Sist, men inte minst, sjöng Hans Caldaras, ackompanjerad av de bägge gitarristerna Andreas Öberg och Christer Langborn. Efter gudstjänsten samlades hela församlingen i cafeterian där Hans underhöll barnen genom att bjuda upp dem till dans. Hans lärde dem även att sjunga med på romanés. Gott kaffe och goda bullar serverades av föräldrar och mormödrar till barnen.

Delegater och inbjudna i Romarådet.

Romarådets betydelse

Romarådet har haft sitt sista möte för året. Då diskuterades bland annat en ändring i sammansättningen av rådet. Många av delegaterna ansåg att rådet inte fyller sin funktion med de arbetsformer som råder i dag.

– Vi har i ett förmöte gemensamt diskuterat frågan och vi tycker att Romarådet, med de resultat som blivit, fungerar väldigt dåligt. Nu vill vi att den frågan ska ventileras ganska tufft för att vi ska få rätsida på detta. Det borde gagna politiker och tjänstemän och övriga ledamöter att vi tar tag i detta på ett riktigt sätt. Vi har försökt att göra en utvärdering av Romarådet under den tid rådet har funnits och vi ser det så här: Noll har hänt. Det som vi har talat om här i rådet har bara blivit, ja, nej och amen. Vi har inte sett några resultat av förslagen. Därför måste vi ändra lite grand på arbetsformerna. Vi har diskuterat att man kan tänka sig en delegation eller ett arbetsutskott som följer upp de ärenden som vi tar upp här i rådet. Det har inte gjorts tidigare, säger Sonny Jenfjord, ordförande för Resandefolkets Riksorganisation,

ledamot och sammankallade för den romska delen av rådet.

Han menar att delegationen eller arbetsutskottet bör följa upp frågorna både på lokal och på statlig nivå.

Kommuner i landet är fortfarande ovetande och inte informerade om de nationella minoriteternas rättigheter och lever inte upp till de rekommendationer som är givna av regeringen som i sin tur har skrivit under ramkonventionen.

Alla var inte helt överens om att rådet inte fungerade som det borde.

– Romarådet är ju inte stället där det händer, utan det här är en dialogplats, där vi ska få kännedom om den problematik som finns för att vi ska kunna göra de satsningar som ligger inom statens ansvarsområde, säger rådets ordförande Jens Orback. Det är klart att det har varit positiva och negativa synpunkter på

mötet. Jag tror ändå att om noll har hänt, då måste båda ta på sig ett stort ansvar. Jag tycker dock inte att det har hänt noll när det gäller satsningen på romer i Sverige. Men det återstår att göra oändligt mycket mer. Vi håller på att skriva en nationell handlingsplan om mänskliga rättigheter och där för vi just nu en del förhandlingar om en speciell romasatsning.

När jag tittar på det som har gjorts av DO, Levande Historia, satsning på romska kvinnor, tittar på vad Skolverket och Barnombuds-

mannen gör, så är det delvis utifrån diskussioner här i rådet. Men sedan när det har gått vidare kanske ni har uppfattat att ni inte är delaktiga i processen längre och då kan man ju diskutera det. Jag tycker annars att diskussionen om en delegation är intressant och den vill jag uppmuntra, säger Jens Orback.

Åtgärder som vidtagits

– Det handlar om att skydda de nationella minoriteterna, om identitet, kultur, inflytande och språket. DOs: uppdrag, som de fick 2001, slutfördes 2004. Ett av de viktigaste förslagen var då att DO skulle få fortsatt uppdrag vilket DO har fått, säger Charlotta Wickman.

Forum för Levande Historia har bedrivit och ska fortsätta att bedriva det uppdrag de har att sprida kunskap om romers historia och situation i Sverige. De har bland annat tagit fram en antologi.

Vad gäller inflytande är den här samlingsformen är ett särskilt forum som har skapats. I inflytandedelen finns det också medel att söka. Fler organisationer har sökt och fått del av dessa medel. Nästa blir det en ny reglering på fördelningen av pengarna.

När det handlar om att kunna behålla och bevara sin kultur finns det sju miljö-

ner kronor att dela på, avsedda till olika typer av projekt för de samtliga fem nationella minoriteterna.

Det har skapats en informell arbetsgrupp för romska kvinnor. Där pågår även ett arbete med förberedelser om kommunala seminarier när det gäller kvinnors möjligheter till utbildning och yrkesliv.

Skolverket har haft ett uppdrag att stödja de nationella språken sedan 1999. Man har tittat på romers situation i utbildningsväsendet och koncentrerat sig på modersmålsundervisningen. Ytterligare utbildningsarbete som skolutveckling gör handlar om läromedel och deras hemsida Tema modersmål.

Regeringen har i en särskild proposition till riksdagen föreslagit att en särskild språkmyndighet ska inrättas. Den ska behandla frågor som rör de nationella minoritetsspråken.

Vi har haft kommunkonferenser och det pågår ett arbete att ta fram en strategi för hur man ska jobba gentemot kommunerna.

Regeringen har lämnat en proposition till riksdagen för organiserande kvinnor. Här kommer det att finna möjligheter för romska kvinnoorganisationer att söka stöd. Det kommer även att finnas särskilt stöd för skolor och kommuner.

225 miljoner kronor kommer att ges till skolor och kommuner för att de ska kunna ha dialoger med låg måluppfyllelse. I de kommuner med segregerade områden ska Myndigheten för Skolutveckling ha en dialog med kommunen för att få bättre resultat och minska skillnaderna. I skolorna bör man bland annat anställa pedagoger som har andra språkkunskaper än svenska. Här är det viktigt att man som organisation stöter på de större kommunerna.

DO:s satsningar inför 2006

– Rapporten som Lars Lindgren tog fram har lett till olika saker, framför allt har förtroendet för DO som myndighet och förtroendet för systemets möjlighet att rätta till kränkningar ökat bland romer, jämsides med en ökad kunskap

om diskrimineringslagstiftningen och vilka rättigheter man har.

Vi har nyligen haft en utbildning i samarbete med European Roma Rights Center i Budapest. Tanken är att vi ska gå vidare med de personer som var med på kursen och se hur man driver en process och så vidare. Målgruppen i kursen var romer och aktivister från olika antidiskrimineringsbyråer.

Ett problem som vi har uppmärksammat från flera håll, är problemet med omhändertagande av barn. Det är inte bara ett svenskt problem, men det finns där och det är faktiskt inte bara ett romskt problem, utan även muslimerna har liknade problem med sociala myndigheter.

Vi håller på att undersöka detta och försöka komma till botten med juridiken. Det finns ett antal avgöranden i domstolen kring de här frågorna. Vi tittar också närmare på mödravårdsfrågan, där socialmyndighetens beteende över huvudtaget är problematiskt.

Vi planerar och tar gärna emot intryck. Även om vi får till en verksamhetsplanering om romska frågor så finns det alltid plats för något mer, säger Diskrimineringsombudsmannen Katri Linna.

– Justitiedepartementet och romska företrädare har träffat en handläggare på socialdepartementet och där tagit upp frågan om tvångsomhändertagna romska

barn. Det verkar som det är dålig kunskap på socialdepartementet om hur situationen är när det gäller tvångsomhändertagande av romska barn. Man har sett en ökning av omhändertagande av barn i stort i Sverige. Eftersom man inte har registrering, är det svårt att säga i vilken utsträckning just romer är utsatta. Men eftersom det är fler romska representanter som upplever att så är fallet, är det troligt att det är så, men här behövs mer kunskap, säger Charlotta Wickman.

När det är aktuellt med ett omhändertagande är det viktigt att de romska representanterna finns med och att man ser till att barnen kommer i en romsk familj, att det är ett omhändertagande som är värdigt och bra för barnet och familjens bästa.

En ny kontakt med socialdepartementet kommer att tas och då tillsammans med DO. Arbetsgruppen som ska hålla kontakten med socialdepartementet utökades till fem personer för att lättare kunna täcka upp olika regioner och så vidare.

Ytterligare en ny arbetsgrupp bildades för utbildningsfrågor. Gruppens första uppgift kommer bli att planera en hearing till våren 2006, eventuellt med skolverket som medarrangör. I arbetsgruppen finns romska företrädare tillsammans med DO.

Lise Berg, Charlotta Wickman och Klara Grundberg.

Gamla kära bilder berättar

Här ser vi från vänster Ruva Demeter och Johan Miskow samt Sofi, Wenzel- Rebekka och Bersiko och hans fru Margunna. Vi har inga namn på barnen.

Kära läsare av Gamla Bilder Berättar den här gången har vi fått ta del av ett bildmaterial från Ditte Goldschmidt i Danmark som har skrivit en bok som inte är tryckt och utgiven än. Boken handlar om en familj utländska romer som reste runt i Skandinavien i början på 1900-talet. Den handlar om Rebecka Demeter och hennes familj som köpte ett hus i Nordjylland. Detta till trots utvisades familjen från Danmark till Sverige 1913.

Boken är baserad på brev från familjen Demitri, som finns bevarade hos Dansk Folkemindesamling

Ditte Goldschmidt har skrivit till oss för hon vill berätta om bokens tillkomst för släktingar

till de familjer som finns på bilderna. Själv skulle hon tycka det märkligt om man plötsligt fick

I fönstret sitter Elisa Betaff Vorochina och och Andreas Zurka Taikon framför vagnen står Miskow, och andreas bror? Kurri (Kan vara Kori) och Dika med barn i början på 1900-talet.

Joska Demeter 1913.

Ruva Demeter 1913.

vetskapen om att en bok var skriven om sina gamla släktingar. Nu söker hon anförvanter till familjerna på de gamla bilderna här i tidningen. De som kän-

ner igen familjerna kan vänligen höra av sig till oss så vidareförmedlar vi kontakten till Ditte Goldschmidt.

En bild berättar så mycket, därför vill vi att ni läsare ska sända in era gamla bilder och berätta lite historia omkring dem. Vi publicerar bilderna i mån av plats. Givetvis returnerar vi era bilder. Skicka därför med fullständig namn och adress.

Zita och Ruva Demeter tillsammans med sina barn 1926 i Sverige.

*På många's begäran
en favorit i repris*

Saviakó

Det här behöver du:

- 6 dl. Mjolk
- 15 dl. Mjöl
- 600 gram Margarin (helst Milda) eller smör
- 3-4 dl. Socker
- 50 gram Jäst (ett paket)
- ½ tsk. Salt
- Keso (eller kvark) russin

Gör så här:

Värm upp mjölken till ca: 37 grader (fingervarm). Häll mjölken i en degbunke och smula i jästen , häll i saltet. Rör i det mesta av mjölet, resten används till utbakningen, blanda väl. När degen är jämn och fin ställs den för jäsning, degen ska jäsa till sin dubbla storlek Ca: 30 minuter.

Margarinet smälts, lite av det smälta margarinet används till att smörja plåten.

Häll degen på bakkbordet, knåda in lite av det resterande mjölet. Dela upp degen i fyra delar, kavla ut en del, häll en fjärdedel av det smälta margarinet på den utkavlade degen. Strö över ett tjockt lager socker och rulla sen ihop degen till en rulle. Degrullen läggs på plåten som en snurr, med början från mitten. Fortsätt på samma sätt med de andra degdelarna tills hela plåten är täckt. Socker och smältmargarin som blivit över hälls över degen på plåten.

Låt jäsa igen Ca: 15 minuter. Grädda i ugnen på 175 grader i Ca: 25- 35 minuter.

Smaklig spis !

Pe butenge mańgimáta, las pále opré jekh favorito maškár le rom, sar te pekés saviakó.

Saviakó

Gado truból:

6 dl.	Thud
15 dl.	Áro
600 gram.	Čil (váike margarina)
3-4 dl.	Záro
50 gram	Droži (Jást)
1/2 tsk.	Lon
čiral Keso.	Šuké strúgereä.

Ker gadeä:

Tatiár o thud ca: 37 gradori. šorde o thud ando jekh čaró, thai o droži ando thud, šor andré o lon .
šorde o aro ande o thud thai hamisár o xumér mišto, (muk tsíra aro, te fermistis o xumér). Muk o xumér te putčiol ca: 30 minutsi.

Bilár o čil ca: 37 gradori. Mak o plevo le bilardó čilesa. šin o xumer ande 4 kotorá. Lunžár o xumér pe é skafedí, šorde o bilardó čil oprál o xumer. šor oprál o keso thai le šuké strúgereä.

Vuluisár o xumér thai tho sa o xumér pe o plevo.

Muk te butčiol ande 15 minutsi. Muk o saviako te petjol ando o bov pe 175 gradori ande Ca 25 35 minutsi.

Xan pe sastimasa.

I projektet Romer på väg ”skrädderi/hantverk/socialt kooperativ” finns platser kvar på S: t Görans gymnasium

Projektet vänder sig till arbetslösa romska kvinnor, som genom två års heltidsstudier på gymnasienivå utvecklar sina färdigheter inom textil och företagskunskap. Projektet är ett samarbete mellan Utbildningsförvaltningen, som är projektägare, Stockholms Stadsmission, S: t Görans gymnasium och Kooperativt idécentrum.

För närvarande deltar åtta romska kvinnor i utbildningen. Projektet bygger på kvinnornas egna idéer och tankar om hur de vill organisera och genomföra ett socialt kooperativ.

I nuläget finns utrymme för nya deltagare med start i början av januari. För att söka in krävs vissa förkunskaper i sömnad och svenska, men även ett intresse för att arbeta i ett socialt arbetskooperativ eller att starta ett eget företag. Utbildningen ger förberedande kunskaper för vidare studier och kan öka möjligheterna att hitta ett arbete inom området.

Deltagarna får professionell utbildning i sömnad och under vårterminen startar undervisning i data och företagskunskap.

Om du är intresserad kontakta Elisabet Aguado.
Telefon: 08-652 34 10, 070-222 05 28